

Коцераба Н. В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету*

Koteruba Nataliya

*PhD in Economics,
Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation
Vinnytsia Institute of Trade and Economics
of Kyiv National University of Trade and Economics*

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У статті розглянуто особливості формування інформаційної бази аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Досліджено взаємозв'язок елементів облікової політики та показників фінансової стійкості й платоспроможності. Вивчено фактографічне інформаційне забезпечення суб'єкта господарювання, зокрема облікові реєстри, первинні документи, фінансову звітність, бізнес-плани. Запропоновано приблизний зміст платіжного календаря підприємства, що дає змогу контролювати рух грошових коштів на основі календаря платежів, який є оперативним фінансовим планом і розробляється щомісяця відповідно до бюджету руху грошових коштів шляхом узагальнення всіх бюджетів підприємства. Досліджено показники оцінювання ризику неплатоспроможності на основі звіту про виконання платіжного календаря.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, система бухгалтерського обліку, аудит, фінансова стійкість, платоспроможність, облікова політика.

Вступ та постановка проблеми. Організація бухгалтерського обліку є ключовим моментом діяльності будь-якого суб'єкта господарювання. Вона передбачає формування такої системи, що давала б можливість фіксувати дані господарських операцій, які здійснюються на підприємстві, аналізувати їх та відображати в системі облікових реєстрів, а також отримувати зведену інформацію у формі фінансових звітів. Ці звіти є джерелом інформації для проведення аудиторського оцінювання фінансової стійкості та платоспроможності підприємства, тому бухгалтерський облік повинен бути організований з урахуванням усіх особливостей його діяльності, щоб у звітах відображалась достовірна та точна інформація.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інформаційне забезпечення аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства досліджували такі науковці, як З.О. Винник, Т.А. Городня, І.І. Грицак, С.І. Дерев'яноко, С.П. Лозовицький, Є.В. Мних, Я.І. Мулик, М.О. Никоненко, М.Ф. Огійчук, С.О. Олійник, С.М. Петренко, Л.Я. Тринька. Проте залишається низка невирішених завдань, таких як формування оперативної інформації, яка б дала змогу підприємству відслідковувати своєчасну та повноцінну оплату всіх своїх зобов'язань.

Метою статті є вивчення бази інформаційного забезпечення аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

Результати дослідження. Для забезпечення достовірності облікової інформації та складання якісної звітності підприємство вибирає облікову політику. Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» облікова політика є сукупністю принципів, методів та процедур, що використовуються підприємством для складання фінансової звітності [4].

Вибрана облікова політика відображається в Наказі про облікову політику, який складається у довільній

формі, відповідно до діяльності підприємства та форми власності. Наказ є правовим актом, який затверджується керівником товариства для вирішення основних та оперативних завдань, які поставлені перед підприємством. Цей Наказ є розпорядчим та впливає на фінансовий стан підприємства, зокрема фінансову стійкість та платоспроможність [1, с. 15].

Відповідно до Наказу про облікову політику бухгалтерський облік здійснюється бухгалтерією підприємства, яку очолює головний бухгалтер. Керівництво суб'єкта господарювання разом з бухгалтерською службою формує облікову політику, окреслюючи чинники, що на неї впливають, а ринкові зміни диктують зовнішні фактори впливу.

Фактори, які повинні бути враховані суб'єктом господарювання під час визначення облікової політики, відображені на рис. 1.

Таким чином, підприємству необхідно врахувати зазначені чинники, щоб уникнути помилок, які можуть бути допущені під час формування фінансової звітності, або сприяти зменшенню їх обсягу.

Правильне формування облікової політики має вагомий вплив на розмір доходів, витрат, активів та зобов'язань, що визначає фінансову стійкість та платоспроможність підприємства. До об'єктів облікової політики, які мають найбільший вплив на фінансову стійкість та платоспроможність підприємства, належать облік основних засобів (порядок визнання основних засобів, визнання термінів корисної експлуатації, вибір методу нарахування амортизації), облік доходів, облік зобов'язань, облік власного капіталу [7, с. 112].

Взаємозв'язок елементів облікової політики та показників фінансової стійкості й платоспроможності систематизовано та узагальнено в табл. 1.

Отже, Наказ про облікову політику є необхідним документом для організації бухгалтерського обліку на підпри-

емстві, адже він не тільки полегшує ведення обліку, але й є одним із перших документів, який перевіряється під час здійснення аудиту. Він є досить детальним, проте необхідно відобразити такі елементи, як облік власного капіталу та облік зобов'язань.

Відповідно до Статуту товариства бухгалтерський облік ведеться згідно з нормами, що діють в Україні. Порядок обігу документів встановлюється директором. Також на директора покладено відповідальність за стан обліку та своєчасне подання звітності.

Будь-який факт господарського життя підприємства, що відбувається в процесі діяльності, має бути задокументований. Проте документування фактів господарського життя підприємства здійснюється не стільки працівниками бухгалтерії підприємства, скільки тими особами, які безпосередньо беруть участь у їх здійсненні та мають доручення або дозвіл на їх проведення. Це, зокрема, посадові особи підприємства. Отже, необхідно зобов'язати керівника підприємства забезпечити документування всіх фактів господарського життя підприємства, пов'язаних з одержанням та розподілом доходів, витратами, змінами у складі та стані майна, зобов'язань тощо [2, с. 14].

Для виконання цих завдань директор товариства задля впорядкування документального фіксування фактів господарських операцій затвердив перелік посадових осіб, які мають право підпису первинних документів та довіреностей на отримання товарно-матеріальних цінностей, укладання угод:

– право першого підпису мають директор, головний інженер товариства;

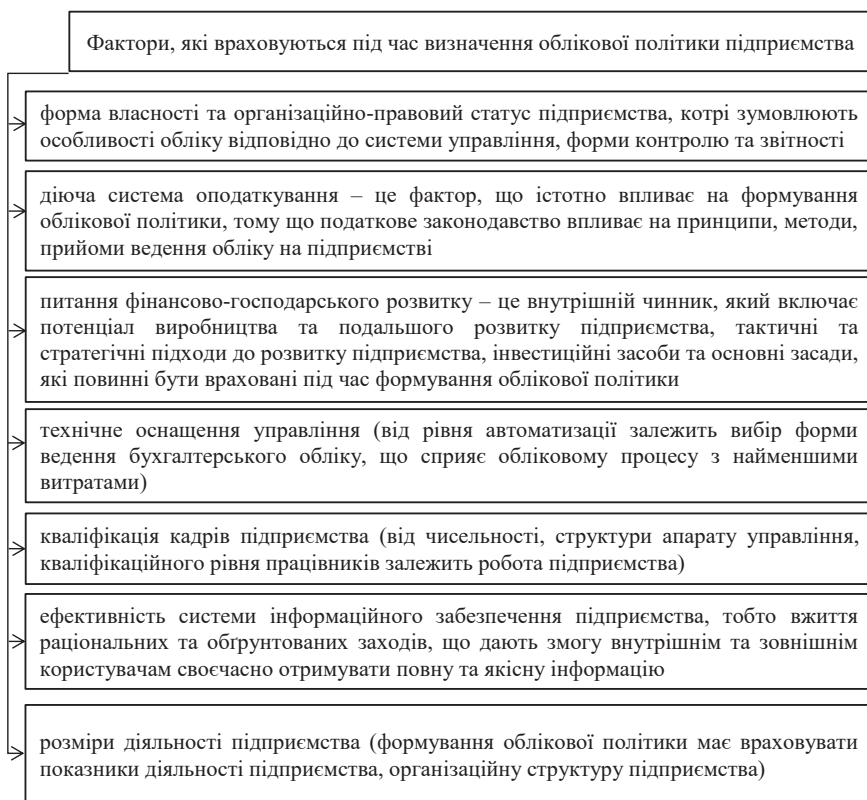

Рис. 1. Фактори, які необхідно враховувати під час визначення облікової політики підприємства [3, с. 74]

– право другого підпису має головний бухгалтер підприємства.

Процедура організації процесу документування на підприємстві зображена на рис. 2.

Також до обов'язків керівника підприємства належить затвердження графіку документообігу. Документообіг – це сукупність операцій, пов'язаних з передаванням даних, зафіксованих на певних носіях облікової інформації, з одного робочого місця на інше. Графік документо-

Таблиця 1

Взаємозв'язок елементів облікової політики та показників фінансової стійкості й платоспроможності

Об'єкт облікової політики	Відображення у фінансових звітах	Показники	Сфера застосування
Облік оборотних та необоротних активів	Ф. № 1 код рядка 1095 та 1195	Коефіцієнт забезпечення власними засобами	Фінансова стійкість підприємства
		Індекс постійного активу	
Облік основних засобів	Ф. № 1 код рядків 1010–1012	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	Фінансова стійкість підприємства
		Коефіцієнт нагромадження амортизації	
Облік грошових коштів	Ф. № 1 код рядка 1165	Поточна платоспроможність	Платоспроможність підприємства
Облік власного капіталу	Ф. № 1 код рядка 1495	Коефіцієнт фінансової автономії	Фінансова стійкість підприємства
		Коефіцієнт фінансової залежності	
		Коефіцієнт маневреності власного капіталу	
		Показник фінансового левериджу	
Облік зобов'язань	Ф. № 1 код рядка 1595 та 1695	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	Фінансова стійкість підприємства
		Коефіцієнт довгострокового залучення позичених коштів	
		Коефіцієнт структури позикового капіталу	
Облік доходів	Ф. № 2 код рядка 2350 або 2355	Коефіцієнт стійкості економічного росту	Фінансова стійкість
		Коефіцієнт стійкості економічного зростання	
		Коефіцієнт Бівера	

обігу оформлюють у вигляді схеми або переліку робіт зі створення, перевірки та оброблення документів, що виконуються кожним підрозділом підприємства, а також усіма виконавцями із зазначенням їх взаємозв'язку та строків виконання робіт. Графік має забезпечувати оптимальну (мінімальну) кількість підрозділів та виконавців, через які має проходити (опрацьовуватися) кожний первинний документ [2, с. 15].

Ведення бухгалтерського обліку суб'єкта господарювання здійснюється на основі розробленого Робочого плану рахунків, що діє на товаристві та є додатком до Наказу про облікову політику підприємства. Бухгалтерський облік зазвичай ведеться за допомогою програмних продуктів. Переваги та недоліки автоматизованої форми бухгалтерського обліку згруповано на рис. 3.

Бухгалтерія підприємства формує велику частину фактографічного інформаційного забезпечення аудиту

фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Суб'єкти аудиту, враховуючи мету проведення аудиторської перевірки, самостійно визначають фактографічну інформацію, яку вони будуть використовувати.

Фактографічне забезпечення є сукупністю даних економічного характеру про операції, які було здійснено у фінансово-господарській діяльності підконтрольного суб'єкта, а саме облікових реєстрів, первинних документів, фінансової звітності [6, с. 150].

Фінансова звітність є найважливішою частиною інформаційного забезпечення аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства, оскільки на її основі визначається тип фінансової стійкості, розраховуються та аналізуються основні показники фінансової стійкості та платоспроможності, проводяться розрахунок та прогнозування запасу фінансової стійкості, здійснюється факторний аналіз показників.

Документи, на підставі яких формується фінансова звітність під час застосування автоматизованої форми ведення бухгалтерського обліку, відображені на рис. 4.

Паперові первинні документи, які вводяться вручну до програмного забезпечення, та електронні документи формують електронний обліковий реєстр, на основі якого формуються фінансова звітність та інша вихідна інформація. Характеристика фактографічного інформаційного забезпечення з аудиту фінансової стійкості та платоспроможності відображена на рис. 5.

Контроль руху грошових коштів доцільно здійснювати на основі платіжного календаря, який є оперативним фінансовим планом та розробляється на місяць відповідно до бюджету руху грошових коштів шляхом узагальнення всіх бюджетів підприємства. Приблизний зміст платіжного календаря підприємства наведено в табл. 2.

Платіжний календар суб'єкта господарювання як критерій контролю фінансової стійкості та платоспроможності надходжень і витрачань грошових коштів має бути деталізований відповідно до інформаційних потреб управління за днями, тижнями або декадами. Критеріями контролю є показники відхилення фактичних величин надходження та витрачання коштів від аналогічних показників платіжного календаря.

Показники оцінювання ризику неплатоспроможності на основі звіту про виконання платіжного календаря наведено в табл. 3.

Висновки. Таким чином, з огляду переважно на оперативну інформацію аудит не може ігнорувати дані, джерелом яких є фінансова звітність. Ефективне функціонування та фінансове благополуччя підприємства багато в чому залежать від правильності організації та точності ведення бухгалтерського обліку.

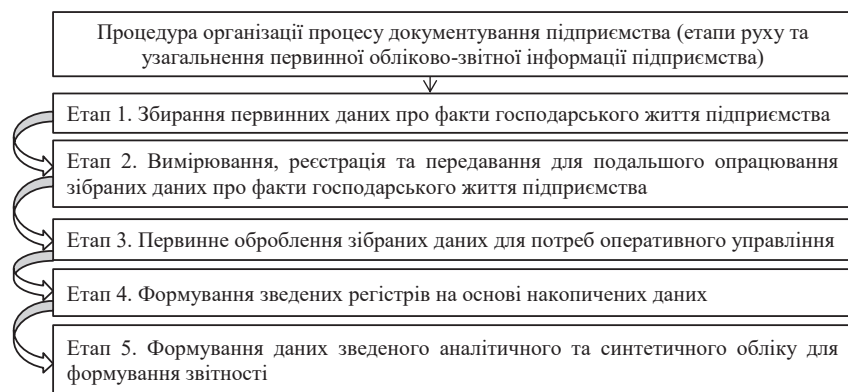

Рис. 2. Етапи організації процесу документування

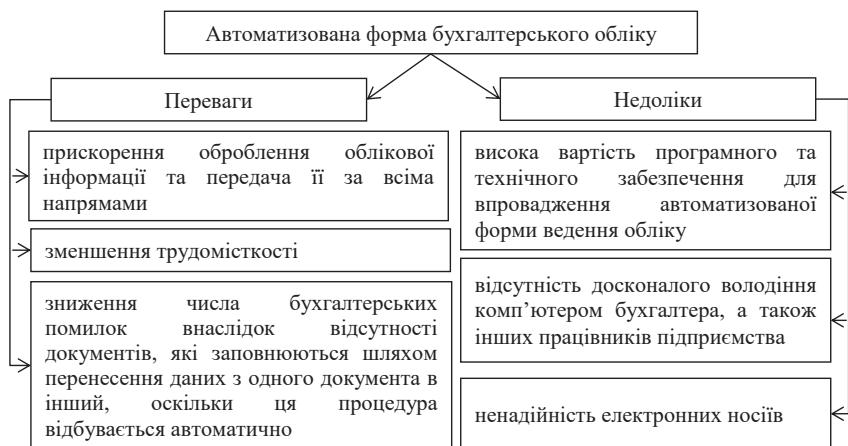

Рис. 3. Переваги та недоліки використання автоматизованої форми бухгалтерського обліку

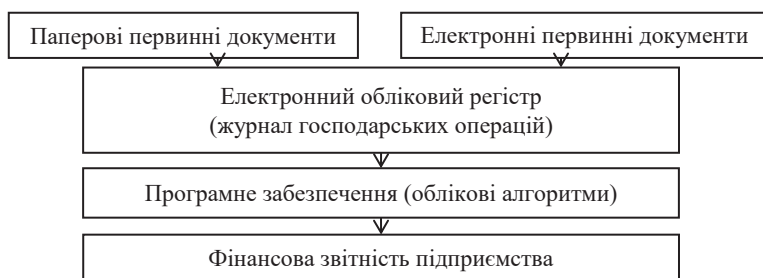

Рис. 4. Процес формування фінансової звітності підприємства

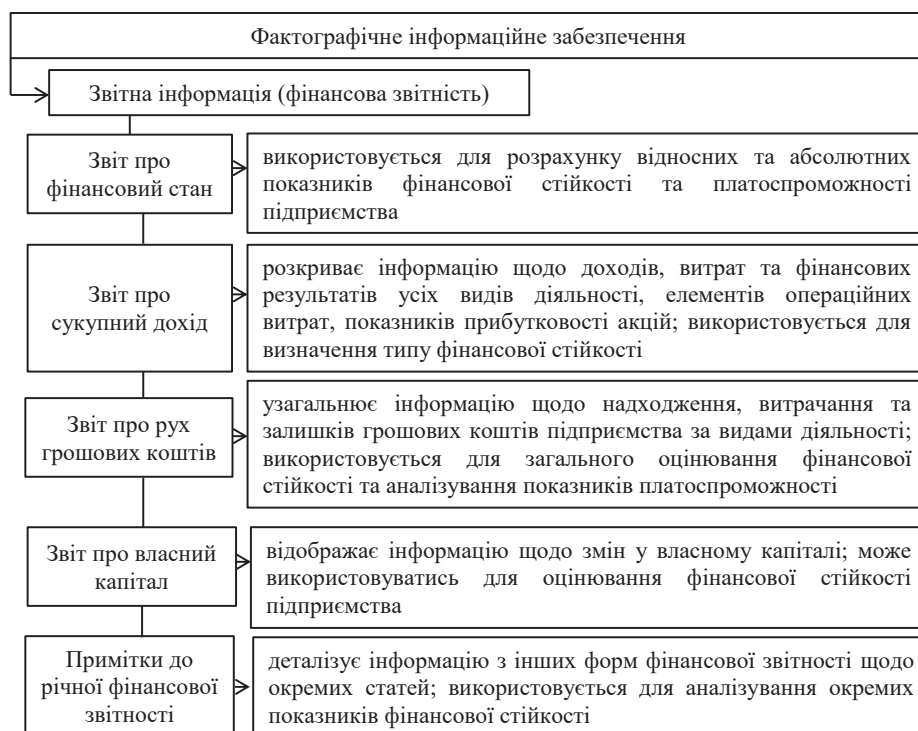

Рис. 5. Характеристика фактографічного інформаційного забезпечення з аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства

Таблиця 2

Приблизний зміст платіжного календаря підприємства, тис. грн.

Стаття	Період (дні місяця)						Разом
	1–5	6–10	11–15	16–20	21–25	25–31	
1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Надходження від операційної діяльності</i>							
Реалізація товарів	1 087	982	1 304	1 171	1 412	1 182	7 138
Погашення дебіторської заборгованості	403	322	280	428	39	121	1 693
Повернення з бюджету ПДВ	–	–	–	–	–	–	–
Інші операційні надходження	0	0	0	2	0	4	6
Підсумок	1 490	1 304	1 584	1 601	1 551	1 307	8 837
<i>Надходження від інвестиційної діяльності</i>							
Реалізація необоротних активів	0	0	139	0	0	58	197
Реалізація фінансових інвестицій	0	0	0	0	0	0	0
Отримані відсотки та дивіденди	0	0	0	0	0	0	0
Інші надходження	0	0	0	0	0	0	0
Підсумок	0	0	139	0	0	58	197
<i>Надходження від фінансової діяльності</i>							
Отримані позики	0	0	0	0	0	0	0
Інші надходження	0	0	0	0	0	0	0
Підсумок	0	0	0	0	0	0	0
<i>Витрачання внаслідок операційної діяльності</i>							
Оплата товарів	1 078	1 015	1 205	1 130	1 208	1 176	6 812
Оплата праці	98	0	0	115	0	0	213
Оплата зобов'язань	220	0	0	0	0	0	220
Відрахування на соціальні заходи	79	0	0	0	0	0	79
Інші витрачання	0	0	0	0	2	1	3
Підсумок	1 475	1 015	1 205	1 245	1 210	1 177	7 327
<i>Витрачання внаслідок інвестиційної діяльності</i>							
Розвиток підприємства	0	0	231	117	0	1 020	1 368
Інші витрачання	0	0	0	0	0	0	0
Підсумок	0	0	231	117	0	1 020	1 368

1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Витрачання внаслідок фінансової діяльності</i>							
Погашення позик	285	0	0	0	0	0	285
Інші витрачання	0	0	0	0	2	1	3
Підсумок	285	0	0	0	0	0	285
<i>Узагальнення показників платіжного календаря</i>							
Залишок коштів на початок періоду	782	512	801	1 088	1 327	1 668	782
Надходження коштів	1 490	1 304	1 723	1 601	1 551	1 365	9 034
Витрачання коштів	1 760	1 015	1 436	1 362	1 210	2 197	8 980
Залишок коштів на кінець періоду	512	801	1 088	1 327	1 668	836	836
Чистий рух коштів	-270	289	287	274	341	-832	54

Таблиця 3

Критерії оцінювання ризику зниження або втрати платоспроможності підприємства на основі платіжного календаря

Критерії оцінювання ризику зниження платоспроможності	Характеристика грошового потоку
Дуже високий ризик	Сукупні надходження < Сукупні витрачання
Високий ризик	Операційні надходження ≤ Операційні витрачання
	Чистий рух коштів від операційної діяльності ≤ Термінові виплати*
Звичайний ризик	Операційні надходження > Операційні витрачання
Низький ризик	Сукупні надходження > Сукупні витрачання
	Чистий рух коштів від операційної діяльності ≥ Термінові виплати*
	Чистий рух коштів > 0

* термінові виплати – погашення позик, виплата дивідендів та здійснення інших поточних платежів

Список використаних джерел:

1. Андреева Є.Д. Формування облікової політики та шляхи її вдосконалення. *Управління розвитком*. 2014. № 9. С. 14–16.
2. Безверхий К.В. Облікові документи як первинна складова обліково-звітної інформації підприємства. *Європейський вектор економічного розвитку. Економічні науки*. 2013. № 1. С. 11–18.
3. Бутова Т.А. Інформаційні основи облікової політики та шляхи їх удосконалення. *Науковий вісник Полісся*. 2016. Вип. 2. С. 73–78.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV. Редакція від 16 листопада 2018 р., підстава: 2545-VIII.
5. Косова Т.Д., Сіменко І.В., Сухарев П.М. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 440 с.
6. Сухарева Л.О. Вибіркові дослідження в загальній системі аудиту: методичний аспект. *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. Економічні науки*. 2013. № 3. С. 147–153.
7. Юрченко І.С. Оцінка впливу облікової політики на фінансовий стан підприємства. *Управління розвитком*. 2014. № 3. С. 112–114.

References:

1. Andrijeva Je.D. (2014) Formuvannja oblikovoj polityky ta šljachy jї vdoskonalennja [Formation of accounting policies and ways to improve them]. *Upravlinnja rozvytkom* (electronic journal), no. 9, pp. 14–16. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_9_7.
2. Bezverchij K.V. (2013) Oblikovi dokumenty jak pervynna skladova oblikovo-zvitnoj informacij pidpryjemstva [Forms of documents strong pervynna funds form-twist information]. *Jevropejs'kyj vektor ekonomičnoho rozvytku. Ekonomični nauky*, no. 1. pp. 11–18.
3. Burova T.A. (2016) Informacijni osnovy oblikovoi polityky ta šljachy jch udoskonalennja [Information basics of accounting policies and ways to improve them]. *Naukovyj visnyk Polissja*, no. 2, pp. 73–78.
4. Pro buchhalyters'kyj oblik ta finansovu zvitnist' v Ukraїni [On accounting and financial reporting in Ukraine] : Zakon Ukraїny vid 16.07.1999 r. № 996-ChIV. Redakcija vid 16.11.2018, pidstava: 2545-VIII. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-19>.
5. Kosova T.D., Simenko I.V., Sucharev P.M. (2013) *Finansovyj analiz : navčal'nyj posibnyk*. [Financial Analysis : A Tutorial]. Kyjv : Centr učbovoj literatury (in Ukrainian).
6. Suchareva L.O. (2013) Vybirkovі doslidžennja v vahal'nij systemi audytu: metodyčnyj aspekt. [Choice of research in the general audience system: methodical aspect]. *Visnyk Donec'koho nacional'noho unіversytetu ekonomiky i torhivli im. Mychajla Tuhana-Baranovs'koho. Ekonomični nauky*, no. 3, pp. 147–153.
7. Jurčenko I.S. (2014) Ocinka vplyvu oblikovoi polityky na finansovyj stan pidpryjemstva [Assessment of the impact of accounting policies on the financial condition of the enterprise]. *Upravlinnja rozvytkom*, no. 3. pp. 112–114.

ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ АУДИТА ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ И ПЛАТЕЖЕСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Аннотация. В статье рассмотрены особенности формирования информационной базы аудита финансовой устойчивости и платежеспособности предприятия. Исследована взаимосвязь элементов учетной политики и показателей финансовой устойчивости и платежеспособности. Изучено фактографическое информационное обеспечение субъекта хозяйствования, в частности учетные регистры, первичные документы, финансовая безопасность, бизнес-планы. Предложено приблизительное содержание платежного календаря предприятия, что позволяет контролировать движение денежных средств на основе календаря платежей, который является оперативным финансовым планом и разрабатывается ежемесячно в соответствии с бюджетом движения денежных средств путем обобщения всех бюджетов предприятия. Исследованы показатели оценивания риска платежеспособности на основе отчета об исполнении платежного календаря.

Ключевые слова: информационное обеспечение, система бухгалтерского учета, аудит, финансовая устойчивость, платежеспособность, учетная политика.

INFORMATION PROVIDING FINANCIAL STABILITY AND SOLVENCY AUDIT OF THE ENTERPRISE

Summary. The features of formation of information base of audit of financial stability and solvency of the enterprise are considered in the article. The purpose of the study is to investigate the information support audit of financial stability and solvency of the company. To ensure the reliability of accounting information and the preparation of quality reports, the company chooses accounting policies. The accounting policy chosen is reflected in an accounting policy order, which is drawn up in an arbitrary manner, according to the activity of the enterprise and the form of ownership. Proper accounting policies have a significant impact on the size of income, expenses, assets and liabilities, which in turn determines the financial stability and solvency of the enterprise. The items of accounting policy that have the greatest impact on the financial stability and solvency of the enterprise include: accounting for fixed assets (the order of recognition of fixed assets, recognition of useful life, the choice of method of depreciation); accounting of income; accounting of obligations; accounting for equity. The financial statements are the most important part of information support of the audit of financial stability and solvency of the enterprise, as it is used to determine the type of financial stability, calculate and analyze the main indicators of financial stability and solvency, calculate and forecast the stock of financial stability, perform data analysis. Business plans are an important document for comparing actual indicators of financial stability and solvency of an enterprise with forecasted ones; for the operational analysis of the current solvency, which is formed every month, accounting is a payment calendar. It is advisable to control cash flow on the basis of a payment calendar, which is an operational financial plan and is developed on a monthly basis in accordance with the budget of cash flow by generalization of all budgets of the enterprise. Approximate content of the company's payment calendar has been developed. Insolvency Risk Assessment Proposals Based on Payment Calendar Performance Report.

Key words: information support, accounting system, audit, financial stability, solvency, accounting policy.